

**TUSSEN TIJD
&
EEUWIGHEID**

Eer aan
de Vader
en
de Zoon
en
de Heilige Geest

Zoals het was
in het begin
en nu
en altijd
en in de eeuwen
der eeuwen.

Amen

TUSSEN TIJD & EEUWIGHEID

**wissel
op de
toekomst**

**door
Threes van Dijck
en
Jan Peijnenburg**

Liefde is
gemeenschap tussen
tijd en eeuwigheid.

Tussen oorzaak en gevolg
is het God zelf
die overleeft.

Liefde is
de eeuwige golfslag
van leven stroomopwaarts.

Tussen licht en donker
bouwt zij de dagen op
en overleeft.

Liefde is
de bron die tijd
van eeuwigheid vervult.

Tussen tijd en eeuwigheid
zijn wij liefde
die overleeft.

Het klaptafeltje

Millenniumfeest - 2000 jaar Romeinse christenheid.

Wat in de Catacomben begon, tussen de nissen van de doden, op de graven van de martelaren en martelaressen, ondergronds - kwam boven aarde tussen de zuilen van de Colonnade, op het plein van de aardse vrede. De deur naar de toekomst werd geopend, de oudst denkbare Paus stond aan de ingang. Hij zegende stad en land en brak uit de nieuw gesponnen cocon van zijn waardigheid - kleurrijk, magisch, goddelijk. De immense ruimte van het Sint Pietersplein stroomde vol, wel 200.000 mensen applaudisseerden, toen de Paus het kruisteken maakte en de Eucharistie van de eeuw begon.

Het viel de Zouaven niet op, dat overal in de menigte vrouwen groepjes vormden. Vrouwen uit alle rassen en stammen en volken en talen. In eik groepje stond een vrouw in het lang en in het wit. Kleren en kleuren zijn vrij - en vrouwen zijn ongevaarlijk ... Zoals er mensen het plein op kwamen met klapstoeltjes, zo hadden zij klaptafeltjes bij zich - maar dat verschil was te verwaarlozen, vonden de ordebevaarders. Het bleef rustig, jong en oud was ingetogen, de zangertjes van de Sixtijnse kapel zongen heller en hoger dan ooit en de acclamaties van de menigte leken wel ingestudeerd.

In zijn preek riep de Paus de moeders op, te bidden voor nieuwe priesters, en verzocht hij hen dringend hen onder hun hart te willen dragen. Toen de altaartafel werd klaargemaakt, werden de klaptafeltjes uitgeklast - op hetzelfde moment op 2000 plaatsen tegelijk. De vrouwen legden er een linnen doek op en een van hen zette er een rode roos bij. De camera's van de internationale pers bleven niet langer gericht op dat ene altaar op het bordes voor de ingang van de Sint Pieter. Plotseling, bij duizenden, keerden zij zich -als werden zij aangetrokken door magnetische velden- naar de groepjes vrouwen met de witte vrouw in hun midden. En heel de wereld keek mee.

Toen de dienaren van de Paus brood en wijn op het hoge altaar zetten, kwamen de houten schalen met brood uit de tassen tevoorschijn en werden de drinkglazen volgeschonken met jonge wijn uit de karaffen. Over heel het plein hing een bijna apocalyptische stilte,

zo intens dat het wel een half uur leek te duren. De Vrouwgeest van God bewoog zich door de menigte.

En toen gebeurde datgene, waarop de mensheid 2000 jaar had gewacht. De Paus hief het brood en zei 'Dit is mijn lichaam' 'Doet dit tot mijn gedachtenis'. Vanuit een diepe biddende stilte klonken gelijktijdig zachte zingende stemmen op uit de menigte en de woorden van Jezus 'Dit is mijn lichaam' echoden over heel de aarde. En zie: duizenden vrouwenhanden hieven in één gebaar van aanbiddelijke eerbied het levende brood boven de hoofden van de mensen. Weer klonk de stem van de Paus door de speakers 'Dit is mijn bloed' 'Doet dit tot mijn gedachtenis'. Opnieuw klonken de stemmen van de vrouwen in het wit en drongen door tot in de uiterste hoeken van het Vaticaan 'Dit is mijn bloed' 'In Jezus Naam'. En zie: duizenden vrouwenhanden hieven de glazen waarin de wijn fonkelde als levend bloed.

De camera's zwierven over de menigte - in alle huiskamers was het te zien. Er ging een rilling van vreugde door de mensheid. Mensen riepen 'Dit is de Wederkomst'. Toen het Onze Vader werd ingezet als het 'meervoudig' vadergebed, hieven de mensen vol ontroering elkaars handen de hoogte in: Geef ons heden ons dagelijks brood...

Toen was daar het moment van het communiceren. De 2000 priesters, die in hun witte alben klaar stonden met de ciborie in de hand, huiverden. Zij durfden zich niet in de menigte te wagen, want wat zagen zij: de vrouwen droegen Jezus rond en allen werden verzadigd van de ene spijs en de ene drank.

De Paus zat diep gezonken in zijn zetel en zei: Laten we samen het Wees gegroet bidden. Toen het 'meervoudig' moedergebed in alle landen en in alle huizen door begon te klinken, namen allen elkaar bij de hand en voelde ieder het leven stromen: Maria, bid voor ons...

Dit was de groet van de Paus, zijn grote welkom aan de priesteressen onder alle vrouwen. Hij hief zijn hand en wijdde haar zijn glimlach. In één uur tijd was het aanschijn van de aarde vernieuwd. Overal zag je mensen dansen en in de hemel was het feest.

Het Zwangeren

God is aanwezig in het centrum van het
lichaam van de mens - daar waar
de Levensadem wordt doorgegeven -
daar waar het wordende kind verbonden
is met de levensader van de moeder.
Door deze stroom van leven wordt het
gevoed en gevormd en voldragen.
Het kind koestert zich in haar liefde
en drinkt de gedachten van haar hart.
God ademt moeder en kind tot leven.

Het hart van de moeder klopt voor haar kind.
Zij maakt contact zo gauw ze het kindje
voelt bewegen in haar schoot - zij lacht
en zingt en fluistert lieve woordjes.
Zo groeit het kind naar lichaam en ziel.
Wanneer zij het ontwakende leven ervaart
als een wonderlijke werkelijkheid,
als een Godsgeschenk dat zij bezingt,
wordt het vertrouwd gemaakt met God als
Moeder en gaat het haar Liefde verstaan.

Zo komt ook de vader in contact met
zijn nog ongebooren kind wanneer hij het
kust en streelt en in zijn armen neemt.
Het gaat tussen alle andere geluiden
de eigen stem van zijn vader verstaan
als een klank uit een andere wereld
maar met de kleur van het eigen bloed.
Zo ontstaat het beeld van een oneindig
grote moederschoot waarin het zal worden
gedragen door handen van een eeuwige Vader.

Als de buikwand van de aarde zich ontsluit,
worden de banden met de tijd verbroken.
Dan zullen wij Godin herkennen
van de speelse nachten en God
weer aan ons bed zien staan.
In het centrum van ons lichaam schittert
als een diadeem onuitwisbaar het zegel
van de eerste onvergetelijke liefde.
Daar raakte God ons lichaam aan en
stroomde onze levensader vol met Licht.

Het huis op de rots

Bouwen op los zand is kiezen voor vergankelijkheid. Een kerk bouwen op theorieën, die niet verankerd liggen in de vaste grond van het leven of daar zelfs mee in strijd zijn, heeft tot gevolg dat zij door natuurlijke krachten wordt weggevaagd. De natuur is zo sterk en blijvend vanwege een innerlijke samenhang: de voortdurende bevruchting van mannelijke en vrouwelijke krachten in een volkomen gelijkwaardigheid. Alwat zich tracht te handhaven op grond van scheiding van die wezenlijke krachten, is gedoemd te vervallen in steriliteit. Dit nu doet de kerk. Het diepste probleem van de kerk is haar seksisme. Daarom is de vrouwenstrijd in de kerk van beslissende betekenis voor het voortbestaan van de kerk. Maar wil de Nederlandse vrouw werkelijk een nieuwe kerk, die gegrondvest is op het leven en levengevend is in een eenheid-zoekende wereld? Wat is haar kracht én haar zwakheid?

De kracht van een vrouw is haar elasticiteit. De taaie weefsels van haar lichaam en haar geest zijn berekend op continuïteit. Zo houdt zij het leven gaande. Trekt zij zich terug, dan botsen de harde krachten op elkaar. Hoe meer vrouwen kunnen worden ingeschakeld als een onzichtbaar bindweefsel in de liturgie, in de diakonie - hoe stabielere de instituties worden. Maar ook het omgekeerde is waar. Zij kunnen door één gezamenlijke beslissing enerzijds het kerkelijk instituut ontregelen en anderzijds de kerkelijke vrouwen-onderdrukking beëindigen. Het is nu het uur om dat te doen. Hoe?

De vrouwen van Nederland moeten een jaar lang geen stap meer in de kerk zetten. En daarvoor in de plaats talloze kleine huisgemeenten vormen, waarin op zondag de eucharistie wordt gevierd en de vrouwen zelf voorgaan. Door deze tijdelijke terugtrekking zou de waarheid bloot komen liggen. Het zou heel onthullend zijn: op een enkele man na zouden de kerken leeg komen staan, want het zijn de vrouwen die de kerk drijvende houden. Leiders houden op leiders te zijn als het volk is heengegaan.

En als dan eens blijkt, dat Christus werkelijk tegenwoordig is in het Levensbrood en de Liefdesdrank van het leven 'ziet hoe zij elkander liefhebben' - dan is het met de mannelijke priester-magie meteen ook gedaan. Het samenzijn in liefde in Jezus' naam, zou dan een nieuwe zuivere bron van leven kunnen worden. Hiermee worden te-

vens de onderliggende seksistische trauma's van de kerk ten aanzien van de vrouw buiten werking gesteld.

Het pijnlijke is echter dit: dé vrouwen van Nederland zullen dit niet doen. Dus onderbouwen zij de machtspositie van de kerk en beaamen zij hun eigen discriminatie. Maar behoort het niet evengoed tot de roeping van de vrouw op historische momenten in te grijpen, met 10, met 100, met 1000? Zondagmorgen al?

Bouwval

Iedere cultuur
of kerk
die gebouwd is
op disharmonie
of discriminatie
stort in.

Wie bouwt op
dualisme tussen
man en vrouw
lichaam en ziel
leven en geloof
komt ten val.

Waar bovennatuur
natuur verdringt
verdwijnt uit natuur
bovennatuur:
in alwat is
is God de natuur.

Litanie

ik zoek God in het leven
dat door de Levende zelf
geleefd en geliefd wordt
niet in een kerk

waar God niet meer heet
Drieëne Lief maar als
de Ene wordt opgesloten
in eigen eenzaamheid

waar God nog slechts
een tijdsaanduiding is
de Eeuwige die de leegte
vult van de tijd

waar de Onnoembare
niet meer wordt genoemd
terwijl geliefden zich
blijven benoemen in elkaar

waar een neurotische god
wordt geprojecteerd
op een scherm
van verloren dromen

waar het afgodsbeeld staat
van een magische god
die naar willekeur
zijn eigen weg doorkruist

waar onheilsprofeten
de ontluikende liefde
voor Moeder Godin
met weerzin gadeslaan

waar bisschop en priester
de blijde boodschap
als een ijzeren wet
voor zich uitdragen

waar een zwoegende dirigent
volk en voorganger dirigeert
zijn koor opzweept tot
perfectie en prestatie

waar de banken elkaar
met de rug aankijken
mensen geen gezicht
hebben voor elkaar

waar het oude woord wordt
herhaald hertaald
terwijl de menigte
klaarzit voor het journaal

waar urenlange ernst
slechts doorbroken wordt
door een minuut gestommel
bij de vredewens

waar schaterlachen niet
weerkaatst in de gewelven
de dans van de psalmist
versteend is en verstijfd

waar taal noch teken
van zinnelust getuigt
vrolijke grappen begraven
liggen onder het priesterkoor

waar niet wordt geloofd
dat je gezegend bent
onder de vrouwen en gezegend
is de vrucht van je schoot

ik zoek God in het leven
want als de kerk niet
de weg naar God is
staat zij God in de weg

Vreugdeboden

Gij zult voor mijn aangezicht geen paus en
priesters als afgoden vereren maar iedere mens
eren als mijn beeld en gelijkenis.

Gij zult als geroepenen om te dienen
geen rechters en bevelhebbers worden
die de menselijke vrijheid knechten.

Gij zult de vrouw meerachten dan uzelf
zij is uw gelijke u tot hulp
mannenhanden hebt gij om haar te dragen.

Gij zult uw priesteressen en profetessen
niet monddoden - teveel bloed en tranen
van martelaressen en maagden zijn mij geofferd.

Gij zult vechten om brood mét de armen
uw vuisten ballen tegen onrecht en geweld
om in de armen van weerlozen te worden getroost.

Gij zult uw lichaam liefhebben als uw ziel
want deze twee zijn een
mijn huis en haard voor eeuwig.

Gij zult de natuur beschermen in alle
verscheidenheid - alle aarden van mensen
zijn natuurlijk en normaal.

Gij zult de liefde niet verkondigen
als een woord of een zaak maar haar beleven
om te weten waarover gij spreekt.

Gij zult de voorbehoedende liefde van mensen
die de vruchtbaarheid van hun schoot regelen
erkennen als zuivere religie.

Gij zult op de toppen van het leven
dansend mijn liefkozing ingaan
want op deze aarde zal ik mijn hemel bouwen.

0 memoriale

Wanneer vreugde of verdriet overweldigend is of onhoudbaar, is er die plotselinge ontlading of uittreding: de extase. Dat gebeurt bij het winnende doelpunt tijdens een cupfinal. Deze overkomt je wanneer zich plotseling een schitterend panorama voor je ogen ontvouwt in een berglandschap. Dat gebeurt ook bij een plotseling overlijden van een geliefde. En hoe hevig is de genotsexplosie van de liefde. Alles keert zich naar buiten.

Op die momenten in het leven, dat de uiterste diepte of de grootste volheid wordt ervaren, ontstaat er stilte. Stil word je bij de schoonheidservaring van 'l'annunciazione' van Fra Angelico en het Magnificat van Josep-Antoni Marti. Stilte is er bij verdriet waar geen woorden voor zijn. Het innerlijk gebed van de monnik is woordeloos. En geliefden keren in diepe stilte als de liefde is gevierd. Alles keert zich naar binnen.

De herinnering

Toen, bij Jezus' afscheid, hing er een onheilspellende stilte in huis. Jezus zei: vurig heb ik verlangd dit paasmaal met jullie te eten ... voordat ik mijn lijdensweg moet gaan. Een diep zwijgen vulde de ruimte. Alle woorden waren hier te veel.

De drie synoptische evangelisten Matteüs, Markus en Lukas verhalen, hoe Jezus brood nam en wijn ophief en de nooit eerder gehoorde woorden sprak 'dit is mijn lichaam' 'dit is mijn bloed'. Dat Johannes in zijn evangelie wel de maaltijd vermeldt maar geen melding maakt van brood en wijn en ook niet deze woorden van Jezus vermeldt, is heel opmerkelijk - op het eerste gezicht. Dat hij 'het instellingsverhaal' achterwege gelaten zou hebben, omdat de andere evangelisten dit reeds beschreven hadden, is erg onwaarschijnlijk. Johannes verhaalt andere feiten, die door de drie andere evangelisten verteld zijn, ook zelf en tot in detail: de intocht van Jezus in Jerusalem, gezeten op een ezel; en de indrukwekkende gebeurtenis van Jezus' voetwassing door Maria in de laatste dagen voor zijn dood. Het heeft er alle schijn van, dat Johannes het 'delen en bre-

ken' niet als de voornaamste gebeurtenis van die avond heeft ervaren en dit zeker niet als een aparte rite heeft verstaan. Op hem maakte de voetwassing door Jezus een veel diepere indruk, als was deze de centrale gebeurtenis van deze avond, als was het een rite. Hij geeft een uitvoerige beschrijving en formuleert nadrukkelijk de boodschap van Jezus 'opdat jullie zullen doen zoals ik jullie heb gedaan'. 'Doet dit tot mijn gedachtenis'...

Maar misschien gaat Johannes aan de gebruikelijke maaltijdsrite van het samen nuttigen van brood en wijn voorbij, omdat hij in zijn ervaring en herinnering voorbij is aan de uiterlijke vorm, voorbij aan de 'tekenen' van de werkelijkheid. Wat er in diepste zin gebeurde, heeft hij onthouden en weergegeven: de afscheidsreden en het hogepriesterlijk gebed staan daar vol van. Dit was de ware inhoud, de échte werkelijkheid voor Johannes, de leerling die Jezus liefhad en - zoals hij van zichzelf vertelt - dicht tegen Jezus aanlag en tegen Jezus' borst leunde. De liefdes-eenheid tot het uiterste, waarin de ene mens zich in de andere verliest - dat was voor hem de uiterste zin van het bestaan. Dat gebeurde in dit uur: de mystieke, eucharistische vereniging met Jezus - tussen leven en dood, in geven en ontvangen, in teken en werkelijkheid.

Herkenningssteken

Tekens kunnen de werkelijkheid weergeven, maar ook boven zichzelf uitheffen. Dan ontstaat er een nieuwe werkelijkheid.

Wanneer tijdens een huwelijksviering de ringen van bruid en bruidegom niet meteen na de huwelijksluiting worden overhandigd, maar bij de offerande naast het brood op de pateen worden gelegd en daarmee opgenomen, meegenomen worden in het mysterie van liefde, ontstaat er een nieuwe religieuze ervaring. Zij vindt haar diepste moment, wanneer vervolgens de pasgetrouwden elkaar brood en wijn aanreiken en dan -als in eenzelfde rite- elkaar de ringen als teken van trouw en liefde aanreiken: elkaar met liefde omringen. Ook de ringen zijn anders geworden - zij lagen tijdens de maaltijd aan...

Wanneer bij de afscheidsviering van een 'overlevende' de priester met (wij-) water de lieve dode (niet het lijk) besprenkelt, die op zijn laatste rustbed is gelegd temidden van geliefden, is het heel anders wanneer het water 'met de hand' wordt gesprenkeld dan met een

(afschuwelijke) kwast. Of wanneer de aarde niet met een schep in het graf wordt gegooid, maar in de beweging van een 'kruis' de grond als de 'teelaarde' voor het nieuwe leven wordt uitgestrooid... En hoe anders is het bij een doopsel, wanneer je niet op een afstand een gebed uitspreekt over het kindje, maar het tegelijk in je armen houdt... Of wanneer het licht van Christus het dopelingetje bereikt via de doopkaars van de grootouders en de ouders. Tekenen kunnen een nieuwe eigen werkelijkheid oproepen. Levenstekens zijn het dan.

Een teken, symbool treedt niet in de plaats van de werkelijkheid, maar verwijst ernaar - en maakt tegelijkertijd deel uit van die werkelijkheid. De symbolische aanwezigheid is een wijze van aanwezig-zijn van de werkelijkheid zelf. Een foto van iemand is beeld van aanwezig-zijn - het gaat echter om de persoon zelf, de levende die is en aanwezig is.

Een rite is als de franje van het bruiloftskleed. Zij is niet het kleed zelf maar de (rand-) versiering van het kleed. Zij maakt wel deel uit van het kleed, maar in verhouding tot het kleed is de franje bijkomstig van aard. Het eigenlijke waar het om gaat, is het kleed. Nu kunnen franjes er van buitenaf tegen aan gezet worden. De ware, levende rite echter is de sierlijke omranding van het kleed, die 'voortkomt' uit het kleed, er één geheel mee vormt, bestaat uit de doorlopende draden van het kleed en er een versierd karakter aan geeft. Tegelijk is de franje van het kleed het kleed zélf.

De werkelijkheid van het leven is, dat mensen zich met lichaam en ziel wegschenken aan elkaar. Lichaam en ziel is: alwat je hebt en bent. Dat doen ouders aan hun kinderen. Dat gebeurt overal waar mensen zich inzetten voor een leefbare wereld en een menselijk milieu. Dat doen mensen die geliefden zijn.

Dit is de werkelijkheid. Daarvan ontstaan spontaan 'tekenen', 'herkenningstekens', waardoor de werkelijkheid wordt verbeeld en de herinnering levend wordt gehouden.

Hoe dichter een teken bij de werkelijkheid blijft, hoe sterker het is. Jezus had tijdens het afscheidsmaal het sterkste teken van zich wegschenkende liefde bij de hand: voedsel gaat op in de mens en

houdt hem in leven, het is een levenseenheid. Maar het was voor Jezus niet het enige teken van wat en wie hij was. Zijn wonderen worden tekenen genoemd: tekens van liefde, medelijden, zorg. Bij de broodvermenigvuldiging gaf hij ook zichzelf, bij de genezing van de blinde ook. Maar geen teken was betekenisvoller, met de dood voor ogen, dan brood dat uiteenvalt en wijn die wegvloeit. Hierbij is het goed te bedenken, dat Jezus 'dit is mijn lichaam' 'dit is mijn bloed' niet lettergreep voor lettergreep, rustig en monotoon heeft uitgesproken, nee: het was een ingehouden schreeuw van verdriet en hij huilde.

Werkelijkheid

Als Jezus bij zijn afscheid het meest dichtbijzijnde en sprekende 'teken' wil geven van de 'werkelijkheid' van zijn overgave, neemt hij daarvoor brood als basisbehoefte van het leven, maar 'baseert' dit levensteken op de basiswerkelijkheid van zijn lichaam: dit brood is mijn lichaam. Het brood is de werkelijkheid niet, maar het teken van de werkelijkheid die het lichaam is. Lichaam: het leven van Jezus, zijn zijn onder ons - dat is de werkelijkheid.

Jezus gaf zijn leven nu voor het laatst, nadat hij dit jaar na jaar en dag na dag al had gegeven in zijn inzet voor mensen, waarvan hij hield als van zichzelf, méér dan van zichzelf. Dat was zijn werkelijkheid: hij was een verloren man, verloren aan de liefde. Toen hij maaltijdvierend afscheid nam van zijn geliefden, riep hij het teken van zijn leven tot leven, het teken van zijn overgave - om, steeds als zij dit teken met elkaar zouden stellen, hem te blijven gedenken en wel om te 'doen' zoals hij. Als brood en wijn wilde hij hun levensvoedsel zijn.

Wanneer nu mensen, die zich met hart en ziel geven aan elkaar - wanneer geliefden tegen elkaar zeggen 'dit is mijn lichaam' 'dit is mijn bloed', treden zij precies in de betekenis binnen, die Jezus gaf aan brood en wijn als 'tekenen van zijn lichamelijk-geestelijke overgave' aan de ander. Zo heilig is de eucharistie van het leven, dat deze betekenissen samenvallen. Geliefden vierten eucharistie in bed: zij hebben de hele symboliek en werkelijkheid van de eucharistische

eenwording bij de hand ... in elkaars lichaam en bloed - de mens als gehele levende werkelijkheid. Dit 'is' het heilige.

De symbolische wereld, de sacramentele wereld van sacrament en viering is hier de verwijzing, duiding en teken van. Niet omgekeerd! Daarom kan het lichaam (want dat is eerst!) nooit het sacramentele (heiligende) profaneren, wanneer het in zijn totaal-menselijke kontekst 'menselijke werkelijkheid' is. Daarentegen kan het sacramentele wél de heiligheid van de werkelijkheid degraderen of devalueren. Het sacramentele (de rite) kan door het sacrale (de werkelijkheid zelf) nooit worden geprofaneerd - tot profane werkelijkheid gemaakt, omlaag gehaald worden. Maar het sacrale, de heiligheid van het lichaam kan wel door het sacramentele (de sacramentalia ...) in zijn natuurlijke volwaardigheid worden gerelativeerd door zegeningen, wijdingen. Dat overkomt paarden, auto's, water, olie en beelden - dat overkwam de vrouw die haar kerkgang deed...

Dit is 'meerwaarde' willen geven aan wat 'van nature' al volwaardig is. En wie die toegevoegde waarde kan geven, heeft macht!

Zo kan zelfs de levens-wérkelijkheid van Jezus (zoals deze in de beleving van de liefde tijdens het laatste avondmaal de diepste vervulling vond) verkleind, verengd, ontkracht worden door de rite waarvan Jezus zich bediende als het eigenlijke te beschouwen. Is het daardoor, dat de deelname aan de eucharistie als vrijblijvend wordt ervaren en de gedachtenis niet 'daadwerkelijk' hoeft te zijn? Riten, die een zelfstandig leven gaan leiden, zijn het grootste gevaar voor de werkelijkheid, in dit geval voor de 'persoon' waar het om gaat.

De dichte deur

Wanneer gesteld wordt, dat alléén de rite van 'brood en wijn' de grondbetekenis van eucharistie waarmaakt -dus eucharistie is-, wordt de totale levensgrote werkelijkheid van de eucharistie (in welks perspectief Jezus zijn overgave plaatste) geparticulariseerd en aan één betekenis van 'leven delen' gebonden. In álles wat Jezus deed, was hij één van allen. In alles waarin hij zich deelde, gaf hij zichzelf helemaal. Hij zei niet voor niets: ik ben het brood des levens - ik ben het levende water (... ook wijn is bijna voor 100% water ...).

Wanneer gesteld wordt, dat alleen brood en wijn de geldige 'materie' zijn waaraan de eucharistische tegenwoordigheid (de aanwezigheid van Jezus!) gebonden is, bindt men het wezenlijke aan het toekomstige en geeft men aan deze deeltjes materie absolute betekenis. Dat is een extreme vorm van formalisme. In de magie is dit terug te vinden.

Wanneer gesteld wordt, dat er pas sprake is van eucharistie, wanneer de gedachtenis verbonden is met Jezus als enige (offeraar en offerande), zondert men Jezus af van de mensheid waartoe hij behoort - waarmee hij juist bij leven en sterven verbonden wilde zijn.

Wanneer tenslotte gesteld wordt, dat er pas sprake is van eucharistie, wanneer de gedachtenis verbonden is met gedachten aan 'dood en verrijzenis', hoeft maar naar het leven van elke mens verwezen te worden om te zien: dat leven sterven en verrijzen is, geven en ontvangen, lief en leed. Met Jezus leven we allen hetzelfde gebroken leven, het leven dat afbreekt om herverbonden te worden met de eeuwige Liefde. Iedere mens herhaalt in zijn eigen bestaan wat Jezus met de zijnen vierde - leeft Jezus' leven zo men wil...

Het open graf

In de verrijzenistuin klonken de bevrijdende woorden 'ik weet dat jullie Jezus zoeken - hij is niet hier, hij is verrezen'. Het zou de waarheid dienen, wanneer in de kerken de tabernakel deur wordt opengezet en bij wijze van oorkonde er een brief aan bevestigd wordt met de mededeling 'hij is niet hier, hij is verrezen' want dat geloven we toch! Dat doet aan de piëteit voor het bewaarde brood niets af. Juist dóór zijn verrijzenis is Jezus geworden tot brood voor alle dag, voor iedereen om in zijn geest te leven en te werken.

Het nadrukkelijk eucharistie vieren in een kerk -in de concreetheid van gaven en met Jezus' eigen woorden- is en blijft een belangrijk ritueel en méér dan dat: ook hier is de mystieke eenheid, de levende aanwezigheid van God in Jezus. 0 memoriale ... wat een gedachtenis! En dan: als we hem niet meer zien of aanwezig weten, hoe troostend en levenwekkend kan het dan zijn 'de tekenen' van zijn

aanwezigheid te ontvangen en dan weer levendig te beseffen, dat hij de Levende is die ons nabij blijft tot aan het einde van de tijden, van onze tijden.

Zonder woorden

Woorden zijn vertolking, verklanking van de innerlijk geweten en gevoelde werkelijkheid. Zij brengen de werkelijkheid niet voort. Zij kunnen wél de werkelijkheid verhevigen en verinnigen. Woorden worden meer overbodig naar mate de werkelijkheid dieper wordt.

Dit is een belangrijke constatering, wanneer wij deze in verband brengen met de eucharistische aanwezigheid van Christus. De discussie over de echtheid, authenticiteit, geldigheid van een tafelgebed of instellingswoorden is voorbij, zo gauw we begrijpen dat niet de woorden, maar het gebeuren zelf daarvoor beslissend is. Wat gebeurt tussen mensen, wat gedáán wordt, ís - als mensen in de Geest tezamen zijn, in de gedachtenis en beleving van leven, sterven en verrijzen van Jezus. Woorden voegen hier niets aan toe - zij bevestigen alleen maar. Zonder woorden, gebeurt wat 'is'. Wie onvoorwaardelijk hecht aan de letterlijkheid van de instellingswoorden, is verstrikt geraakt in formulisme. Het bestaan van de werkelijkheid hangt nooit af van het woord. Wie gelooft in de magische kracht van het woord, tast het mysterie aan. God heeft in de menswording alle magie doorbroken. God werd concreet - zo concreet als de mens. Wanneer woorden dus niet nodig zijn, is het verder niet belangrijk meer, wie er aanwezig zijn. Dan is het van geen belang meer of er vrouwen of mannen zijn.

Het is eigenlijk een onderwerp te veel, wanneer we ons met betrekking tot de eucharistie bezig houden met vragen over het 'vrouwelijk ambt'. Een 'existentiële' vraagstelling is al helemaal uit den boze. Aan de 'historische' vraagstelling ontbreekt ieder reëel fundament. Het is overigens buitengewoon tweeslachtig de 'letterlijke historiciteit' van de Schrift genuanceerd te verstaan, maar deze in absolute zin te verdedigen waar het om de laatste avondmaalsviering gaat ... om vervolgens het exclusief mannelijk ambt bijbels te funderen. Natuurlijk waren er bij Jezus' afscheid vrouwen aanwezig, ook al zijn zij (op verklaarbare wijze) uit beeld en uit de tekst geraakt.

Het stille ontbijt

Met zeven man stapten zij in een boot om te gaan vissen. Ook Johannes was daarbij. Zij hadden het licht van de verrijzenis gezien, maar een mens leeft niet alleen van verschijningen, lichtervaringen, innerlijke extase. Zij gingen vissen voor hun dagelijks voedsel, maar vingen de hele lange donkere nacht niets. Toen stond daar die onbekende man aan het strand. De zon was net opgegaan. Johannes (de leerling van wie Jezus veel hield, schrijft hij van zichzelf - of heeft men er later tussengevoegd!), herkende hem; het is Rabboni, riep hij. Jezus zei hun: probeer het eens rechts van de boot. Toen schepten zij 153 grote vissen uit het meer. Petrus liet de boot en iedereen achter zich - hij trok zijn kleren aan (!) en sprong in het water. Toen ze allemaal aan land waren, ontdekten ze een houtskoolvuur met vis en brood erop, klaar voor het ontbijt. 'Haal wat van de versgevangen vis' zei Jezus. Het bleef stil terwijl ze de vis schoonmaakten en op het vuur legden - en stil stonden ze te wachten tot hij gebakken was. Toen verbrak Jezus de stilte en zei: Komt ontbijten. Geen van hen durfde te vragen: wie ben jij, omdat ze eigenlijk wisten dat het Jezus was. Leek hij dan uiterlijk niet meer op zichzelf ... ? Is verzezen zijn: onzichtbaar zijn voor de ogen van het lichaam en zichtbaar zijn voor de ogen van de ziel?

Jezus trad dichterbij. Allen gingen in het oevergras liggen, Johannes lag weer naast Jezus. Toen nam Jezus het brood en de vis en deelde ervan uit - zonder woorden, alleen met liefde gebarende handen. Hier waren zij inderdaad als mannen onder elkaar...en waren de vrouwen thuis. Ook de vrouw van Petrus wist niet van zijn roekeloze sprong in de diepte - zijn sprong in het licht.

Zo vierde Jezus 'eucharistie bij het leven', niet meer gedenkend de duisternis van zijn dood maar het licht van zijn verrijzenis.

Zo vierden mensen de 'eucharistie van het leven', telkens wanneer het leven en de liefde met elkaar worden gedeeld 'in de tekenen van het eigen lichaam en het eigen bloed'. En soms, even, in een moment van verstillings en verinniging 'in de tekenen van brood en wijn' als de tekenen van het leven van Jezus. Maar zal dat voor GodGo-din niet één en dezelfde werkelijkheid zijn: gedachtenis van de eeuwige Liefde die in onze harten is uitgestort?

In commemorationem...

Golgota

God Jij
met rooddoorschoten ogen
barstend van pijn
in de bloedbeek
van het dal

God Jij
verduisterd wit licht
in het zwarte gat
ver voorbij
de sterren

God Jij
verborgen schoonheid
onder een kleed
van vergankelijkheid
en dood

God Jij
treurend waar
mannen vrouwen
hun onvruchtbaarheid
betreuren

God Jij
verzwegen woord
van vergeving
waar harten breken
met elkaar

God Jij
tot wraak gedreven
wankelend
aan de afgrond
van de hel

God Jij
huilend kind in mij
ik kus
je tranen weg
ik heb Je lief

Tabor

God Jij
met je stralende ogen
in de nacht
je lachende mond
in de morgen

God Jij
universum
van licht
oceaan
van leven

God Jij
die de schoonheid
kust
die de vreugde
omhelst

God Jij
vaderschoot
van voortplanting
moederschoot
van genot

God Jij
liefdefluistering
in mijn hart
schreeuw
van verrukking

God Jij
strelende hand
van mijn geliefde
meerstemmig lied
van haar ziel

God Jij
warme hartslag
stille stem
in mij
ik heb Je lief

Receptie

Ik wist niet wie hij was. Halverwege de nieuwjaars-receptie van het dekenaat was hij binnengekomen. Hij zag er kwetsbaar uit en misschien was hij ook wel gekwetst. Tussen alle mannen met stropdassen en open hemden was hij de enige in het zwart en met een wit boordje om. En hij was ook de jongste van allen.

Wat mij ertoe bracht om bij hem aan te schuiven, weet ik niet - misschien het feit dat hij alleen aan een tafeltje zat.

'Zal ik eens vertellen wat er in de 'vernieuwings-beweging' van de kerk is misgegaan' vroeg ik. Zonder zijn toestemming af te wachten, zonder mezelf voor te stellen, begon ik te vertellen. Hij luisterde naar mij, begreep aanvankelijk niet waar ik naar toe wilde, maar ik voelde dat hij voor mij openstond. Niet hij was kwetsbaar maar ik.

*

Een uur later stonden we op en gaven we elkaar de hand. Hij zei -en ik zag dat hij het meende- 'Bedankt voor het gesprek'.

*

Thuis gekomen schreef ik het gesprek na. Het breidde zich uit onder mijn pen - het greep als vuur om zich heen. Er lichtten nieuwe inzichten op en uiteindelijk werd het een samenhangend geheel.

De essentie van het gesprek bleef behouden -het werd zoals ik eigenlijk gewild had dat het geweest zou zijn- nu is het wat het is: een belijdenis en geloofsbelijdenis.

Onder vier ogen

Er werd een goed glas wijn geschonken, een St. Emilion van '96, geestrijk en hartverwarmend. Dan kunnen tegenstellingen vervagen of verscherpen. Ik zei: ik zou het willen hebben over de basisbeweging... Weet je, dat er in de kerk behalve een vervreemding van top en basis ook een vervreemding is : van de top van de basisbeweging en de basis van de basisbeweging? Over die laatste subtop zou ik het eens willen hebben. Ik wil daarbij echter even mild zijn naar anderen als ik hoop dat anderen naar mij zijn. Voordat ik naar anderen wijs, wil ik eerst de hand in eigen boezem steken. Ik ga zelf ook niet vrijuit...

*

De Acht Mei Beweging is voor mij altijd nog als een kathedraal van groen: zij ruikt naar vee en roept het beeld op van het volk der Hebreëën, dat door de Rode Zee getrokken zijn tenten opslaat in de woestijn. De beginjaren waren grandioos. Veertienduizend mensen dreven de Geest in elkaar aan. Er waren geen gedekte tafels maar tijdens de slotvieringen regende het manna. Toen gebeurde het, dat Ton Baeten een 'fout' tafelgebed bad en de stem van het volk dissoneerde met de gewijde teksten. Ton werd hardhandig afgestraft door het episcopaat en uit zijn functie -als adviseur van de bisschoppenconferentie namens de SNPR- gezet. Er klonk protest vanuit de Beweging, even, hevig. Er waren schriftelijke reacties maar geen tegenacties. Verontwaardiging genoeg, maar geen openlijk optreden van verzetsgroepen, geen regen van protestbrieven over het land. De 'brede bovenlaag' van de Beweging zweeg; het 'kerkelijk kader' van de nieuwe kerkelijke beweging liet het gebeuren. Wat als een 'incident' werd beoordeeld, was echter een voorteken. De Acht Mei Beweging bond in. Uiteindelijk zou de Eucharistie als symbool van de nieuwe werkelijkheid van Christus in ons midden ... losgelaten worden.

*

In de jaren die volgden, verdween geleidelijk -geruisloos en bijna onopvallend- deze top. Je kwam de 'fine fleur' van de kerkelijke ver-

nieuwingsbeweging nauwelijks nog tegen op de Acht Mei Manifestaties. Na vijftien jaar -nu het op harde solidariteit aankomt en de taaie trouw van verliezers- komen op die grote jaardag mensen samen die gelouterd maar niet gebroken zijn: mensen die zich de dagen van weleer herinneren en vasthouden aan de belofte van een nieuwe droom. Dit zijn mensen die zich ook op andere levensgebieden en in andere levensomstandigheden wisten te handhaven, mensen met een pioniersgeest. Al komen er op een Acht Mei Dag maar 1000 mensen van deze kwaliteit, wat een krachtveld is het dan toch en wat een feest om zó samen te zijn ... om het vliegwiel van de ontwikkeling aan te blijven drijven. Eigenlijk is de Acht Mei Beweging de kerk van de toekomst in het heden. Reden genoeg om te vieren en verheugd te zijn.

Maar een machtige beweging naar buiten, een krachtig tegenwicht waardoor het oude overleefd wordt door het nieuwe, dat is er niet meer. De grootst mogelijke lof moet er zijn voor de vele vrijwilligers, die jaar na jaar bergen werk verzetten ... maar waar zijn de professionals?

Natuurlijk mogen we van de 24 oudsten niet meer verwachten, dat zij op een lange vermoeiende Acht Mei Dag aanwezig zijn. Zij zijn de tachtigers, de helden en heldinnen van de tachtiger jaren die bleven komen zo lang zij konden. Hun geest is nog waar te nemen in het gewoel. Andere werkers van het eerste uur bewegen zich nog door de menigte en staan telkens stil bij iemand anders. Je ziet daar nog ergens Jan van Kilsdonk tussen de boekenstalletjes lopen en Véronique van Woerkum in gesprek met een vluchteling. En is dat daar Ad Blijlevens niet - haastig? Ja, wie echt gelooft, haast zich. De wanden van de Rode Zee sluiten zich. Dan is de doortocht voorbij! Zij die het wel geloven, haasten zich niet...

Waar zijn de vele vernieuwers, die het voorbereidend werk hebben gedaan - de velen die er nooit zijn geweest? Waar zijn de professoren en docenten van de theologische faculteiten en opleidingsinstituten - mannen en vrouwen van middelbare leeftijd?

Waar zijn de priesters, pastoraal werk(st)ers, voorgangers van basissgemeenschappen, vormingswerk(st)ers, theologie-studenten,

schrijvers, bestuurders? Ik hoor de een zeggen 'ik was er toch óók' en de ander vragen 'heb je mij dan niet gezien'? Maar er waren er zoveel meer niet dan wel...

*

Als Jezus de Farizeeën en Schriftgeleerden openlijk, officieel aanklaagt, omdat zij zich boven het volk hebben uitgeheven en de gelovigen laten zitten met een totaal verouderde kerkelijke wetgeving (die zij zelf niet eens meer nakomen), spreekt hij een categorische veroordeling uit. Hij begint niet te zeggen: jullie zijn aimabele mensen, principiële praktiserende geestelijke leiders en vrome bidders - om daarna pas te zeggen wat hij op hen aan te merken heeft. Hij zegt alleen: waarin zij in gebreke blijven en dat betreft dan de essentie van hun ambt. Zo hoeven wij de goede kwaliteiten van de kerkelijke intelligentia niet eerst te noemen, alvorens wezenlijke kritiek over hen uit te mogen spreken. Het wezenlijke is hier: je leeft de solidariteit met de basis niet, je versterkt de basis niet door je eigen aanwezigheid. Wie zich solidariseert, associeert zich immers - ook al betekent dat niet zich identificeren met...'

Als Jezus zijn algemene veroordeling uitspreekt, zegt hij vervolgens niet: ik bedoel jullie niet allemaal, Nikodemus niet, Gamaliël niet, Jozeph niet, Simon niet ... want dat sprak voor zich.

Zo is het nu even overbodig te zeggen: hier wordt niet iederéén bedoeld, Piet Leenhouders niet, Frans Haarsma niet, Hedwig Wasser niet, Emmy van Overeem niet ... want dat spreekt voor zich.

Solidariteit is: er zijn voor elkaar om elkaar sterk te maken.

Maar ook: het solide maken van het gezamenlijk verband, waarbij de macht van het getal van doorslaggevende betekenis kan zijn.

Fantastisch is en blijft de solidariteit 'aan de basis van de basisbeweging'. Daar is een vanzelfsprekende solidariteit, waarin men voorbijgaat aan eigenbelang, groepssucces en publieke erkenning. Daar floreert ook de broederlijkheid en zusterlijkheid - hartsgemeenschappen zijn het vaak, Maar wat kunnen zij - alleen?

Binnen het grotere verband van de vernieuwingsbeweging is de solidariteit afgebrokkeld. Ja, daar heeft de top zich verwijderd van de basis.

Solidariteit heeft echter zijn natuurlijke grenzen. En ieder moet deze accepteren en respecteren zowel naar anderen toe als naar zichzelf. Openheid, overgave, beschikbaarheid en trouw - zij zijn in wezen relatief en aan omstandigheden gebonden en zij mogen dat zijn. Het grote bijbelse voorbeeld hiervan vinden we bij Johannes 3: het nachtelijk gesprek van Jezus met Nikodemus. Jezus verweet hem niet zijn voorzichtigheid, zijn heimelijkheid...het was dan ook eigenlijk niet meer dan een oriëntatiegesprek. Toch had Jezus kunnen zeggen: wat ben je laf, je durft niet voor je sympathie voor mij uit te komen, je komt niet overdag.

*

Nu is de Acht Mei Beweging natuurlijk niet alleen-zaligmakend. Er gebeuren haast eindeloos veel goede dingen buiten dit overkoepe-
pelend verband. En we moeten oog hebben voor de 'afzonderlijke inzet' van alle groeperingen en maatschappelijk/religieuze verbanden die participeren en op eigen wijze de vernieuwing van kerk en samenleving trachten te realiseren. Uiteindelijk gaat het dáár om. Maar toch...

De echte Tegenbeweging is over, het grote Alternatief lijkt ter ziele. Wees gerust, zei ik: er is geen echte Tegenbeweging die jullie hoeven te 'duchten'. Haar ideeën zijn ijzersterk maar de daadkracht ontbreekt. De strijdkracht is verflauwd. Het is eigenlijk een ménselijk drama waaraan veel leven is verloren. Veel enthousiasme en hoop is geëindigd in teleurstelling en wat gewonnen werd, ging weer teniet. En er zijn mensen aan gestorven...

Het had zo anders gekund! Het beloofde land was in zicht. Velen lieten het afweten toen het moeilijk werd en het nieuwe zijn glans verloor. De harde materie van het gebeuren kwam bloot te liggen: de noodzaak van een onvoorwaardelijke trouw.

De oude kwaal van het individualisme ziekte nog steeds door en is besmettelijk gebleken, ook voor de nieuwe generatie theologen en voorgangers. Dat begon op de afzonderlijke kamers van de seminaristen en werd versterkt door een scherpe controle op 'bijzonder goede' vriendschappen. Ook binnen de nieuwe gemeenschapsvormen van het kerkelijk basisgebeuren zie je geen sociaal-pastorale

cultuur 'in den brede' tot ontwikkeling komen. Ieder boert voor zichzelf en wandelt wantrouwig langs het akkertje van een ander. Ieder vindt het prachtig als de ander deel komt nemen aan de een, maar de een denkt er niet over deel te gaan nemen aan de ander ... voor wat support. Zo verbindend en gelijkwaardig men meestal ook binnen de eigen groep is, zo afstandelijk en meerwaardig treedt men vaak anderen tegemoet. Daardoor komt er geen collectief van de grond, dat gebouwd is op een sterke interactie die tot vriendschap, leidt. Voor iedere beweging, die het hebben moet van de grote samenhang en het brede verband, is dit dodelijk.

Het lijkt of wij mensen zijn die er van houden dat mensen van ons houden zonder te houden van mensen die van ons houden. Ik zei: jullie houden van elkaar, hè? Ik heb het gevoel dat jullie 'traditie-getrouwen' méér een zijn met elkaar, méér eenheid zoeken dan wij 'vernieuwings-gezinden'. Jullie staan achter elkaar en stralen een grote vriendelijkheid uit naar elkaar. Wij van onze kant zijn niet alleen anti-dogmatisch maar ook anti-autoritair. Wij houden -bij alle gezamenlijkheid en gelijkgezindheid- graag vast aan onze individuele eigenheid. Dat geeft gemakkelijk iets afstandelijks. Onze eenheid staat onder spanning. Meer lotgenoot dan bondgenoot?

*

Dan is er nog het oude feodalisme. De feodale structuur in de kerk, in de kloosters stoelt op het spiritueel en intellectueel kapitalisme. Hoe ver is dit, anno 2000, weggeleefd en overwonnen in de samengestelde gemeenschappen van paters en broeders? Nog zijn er onder de laatsten die lijden aan onderschatting van hun persoonlijkheid en menselijke gelijkwaardigheid...

Denk niet dat hoogleraren zich verlagen tot deelnemers - zij voelen er niet voor van hun (heilige) leerstoelen te komen en plaats te nemen in de rij. Docenten sluiten zich niet aan bij studenten - priesters willen geen gelovigen worden. Binnen welke kontekst is het kerkelijk kader geworden? Binnen een hiërarchische kerkorde, van laag tot hoog van minder tot meer. Ook de titulatuur loog er niet om en de wijding was de hoogste onderscheiding. Hoge promoties liggen in

het verlengde van hoge posities. Daar word je zo kostbaar van en dan voelt de gewone solidariteit met de eenvoudigen van harte als een veel te eng jasje. Hoe moeilijk is het voor de bezittende klasse in het gezelschap te zijn van de bezitlozen...

Voorts is 'eenvoud' zelf al een gevoelig punt. Eenvoud en kleinheid zijn niet eenvoudig als je opgeleid bent tot meervoudige grootheid. Daarbij zijn er altijd wel mensen die erop uitzijn, je klein te maken wanneer je jezelf klein maakt. Zij brengen je terug tot hun eigen maat om zich vervolgens boven je te verheffen. Eigenlijk stel je dan niet veel meer voor. Eenvoud is niet zo aantrekkelijk... !
Soms wel: de lachende eenvoud van Paus Johannes Paulus 1 was onweerstaanbaar... maar wel breekbaar!

Vanuit de basisbeweging moet de indringende vraag gesteld worden: waar zijn zij, op cruciale momenten, op plaatsen waar de geschiedenis geschreven wordt, op gebieden waar over leven en welzijn van mensen beslist wordt?

Ik zei: je zou voor de aardigheid eens een boekje van je eigen kerkdienst, een liturgisch jaarplan, je preek van de laatste zondag moeten sturen aan het kader van de nieuwe kerk. Je hebt geluk als je daar één reactie op krijgt. Of wanneer je als gehuwd priester per brief je hart eens uitstort aan een hoge theoloog die het bij voortdurig heeft over de menselijkheid van Jezus, geloof maar niet dat je antwoord krijgt. Hoge priesters en Schriftgeleerden zijn -grosso modo- alleen thuis, wanneer zij als spreker gevraagd worden en dan liefst op een zo hoog mogelijk niveau.

Ik zei: dit is bij ons evenzeer aan de orde als bij jullie. Ik kan me niet voorstellen, dat dit jullie, mannen in het basispastoraat, niet eens opbreekt. Jullie zijn met handen en voeten gebonden aan het kerkinstituut. Het staat vast wat jullie geloven moeten en doen moeten. Jullie staan ook onder je eigen censuur. Maar begrijp ik het goed, dat jullie op een vanzelfsprekende manier de hiërarchische top aanvaarden, omdat dat deel uitmaakt van jullie kerkvisie en daar onlosmakelijk mee verbonden is? Zelfs wanneer de bestuurslaag in het bisdom zich superieur opstelt tegenover jullie, werkers aan de basis,

ontstaat er geen probleem. Het instituut overleeft altijd!
Onze beweging gaat daar echter aan kapot. Wij moeten het helemaal hebben van gelijkwaardigheid en solidariteit, van bereidheid en bereikbaarheid en kunnen ons nergens anders op beroepen. Wanneer binnen de basisbeweging de bovenste geleiding zich terugtrekt, is de kracht van de beweging eigenlijk gebroken. Zo ontzettend kwetsbaar zijn wij.

*

Van wetgeleerden en schriftgeleerden verwacht je, dat zij tegelijk pastor en profeet zijn, maar misschien is dat ten onrechte. Als wetenschappers dragen zij vakmatig wezenlijk bij aan de opbouw van een nieuwe kerk en de onderbouwing van nieuwe religiositeit. Maar toch ... fundamenteler is humaniteit.

Het is onredelijk en onrechtmatig van elkaar te eisen in álles voortreffelijk te zijn. Maar wat essentieel is, mag je van iemand die zich presenteert als vertegenwoordiger van een bepaalde waarde, verwachten: van een priester mag verwacht worden dat hij er voor mensen is. Zo mag je van een hervormer verwachten, dat hij woord en daad met elkaar verbindt: doet wat hij anderen voorhoudt te doen. Dat betekent dat een bevrijdings-theoloog niet kan ontbreken bij de feitelijke bevrijdings-actie van geloofsgenoten en bondgenoten.

Sommigen -velen- kiezen uitsluitend voor het geschreven of gesproken woord, de monoloog of de dialoog - niet voor actie. Ik weet niet of we mogen zeggen, dat dat ieders goed recht is. Dat wordt nl. bepaald door externe factoren. Schrijven over de noodzaak van armoedebestrijding bijv. is niet los te maken van een politieke keuze die leidt tot armoedebestrijding. Dat ligt in elkaars verlengde.

Het aan anderen overlaten: de nieuwe kerk 'biddend en werkend' tot leven te brengen, terwijl je juist over die specifieke kwaliteiten beschikt die dit feitelijk mogelijk maken - ligt niet vrij. Maar ook al ben je tot heldhaftigheid geroepen, je bent er niet toe verplicht.

*

Als je verzandt in een woordenstrijd en blijft hangen in een theoretisch gevecht, licht de nieuwe werkelijkheid niet aan. We moeten de verantwoordelijkheid hiervoor leggen waar zij ligt: bij het kader, de eerste lijnwerkers van het geloof. Zij bepalen in hoge mate de sfeer, de richting en de vaart van de ontwikkeling. Alleen wanneer zij zelf van stad tot stad en van dorp tot dorp waren getrokken -niet om te preken of te besturen maar om eenvoudig deel te nemen, mee te gaan bidden en vieren, door hun aanwezigheid te getuigen van hun bezieling en geloof ... en hun belangeloze liefde- alleen dan was er een nieuwe kerk opgebloeid. Helaas is deze in de steigers blijven staan.

*

In de 'bovenleiding' van de vernieuwingsbeweging treden storingen op waardoor het leven niet stróómt; op de 'begane grond', waar de nieuwe kerkelijke werkelijkheid moet wortelschieten, komt hun energie nog nauwelijks door, daar waar het nieuwe gestaag en met volle overgave moet worden gelééfd.

Zij kunnen heel legitieme redenen hebben om niet deel te nemen, bijv. niet te geloven in de opzet en organisatie, de methode en strategie. Maar is er een beter alternatief en is men bereid dit zelf te creëren? Een reëel excuus kan ook zijn: moeheid en moedeloosheid. Maar zouden al die mensen, die jaar na jaar en dag na dag zich inzetten in basisgroepen en pastoraatsgroepen zich nooit vermoeid en ontmoedigd voelen in hun voortdurende confrontatie met hun behoudende geloofsgenoten?

De dwingende noodzaak -zowel theoretisch als praktisch- van het in stand houden van een 'tegenbeweging', de historisch-beslissende fase waarin we religieus terecht gekomen zijn, dragen zoveel argumenten aan tot participatie en solidariteit dat maar weinig argumenten volledige distantie kunnen rechtvaardigen. Daarom gaan de vermoedens een andere kant uit. Het kan niet waar zijn, dat juist op die ene achtste mei de vooraanstaande vooraangaande elite van de nieuwe kerk de agenda volgeboekt heeft met belangrijker zaken. Zij doceren immers de nieuwe theologie en programmeren de nieuwe kerk. Kunnen zij dan afwezig zijn, wanneer die nieuwe kerkelijke

werkelijkheid van de grond getrokken moet worden?

Als veel mensen iets belangrijk vinden, wordt het belangrijk. Als 'belangrijke' mensen iets belangrijk vinden, wordt het 'nog belangrijker'.

Ik kan best begrip opbrengen voor de beroeps-eigen (gevoels-) problemen van leiders en overheden: dat zij vanuit hun 'breedteaanpak' bij voorkeur in het midden gaan staan en zich wijselijk niet bepalen tot een extreme stellingname. Zij houden de deuren naar alle kanten open en kijken voordat zij oversteken eerst naar links en naar rechts. Maar onder de argumenten om van deelname af te zien, kan zich makkelijk eigenbelang verschuilen, zwakheid en trots.

Tussen andere persoonlijke redenen, die het acceptabel kunnen maken van betrokkenheid en deelname af te zien, is er één reden die zwak lijkt maar sterk is: wanneer je levensvreugde wordt aangetaast en je ontstemd raakt door alwat je aan kerkelijke malaise hoort en ziet. Als je merkt dat je vrolijkheid eraan gaat, moet je gauw ophouden. Dan treed je terug en kies je voor jezelf, want dat ben je aan jezelf verplicht. Anderen moeten het dan maar doen, bij wie de rek er nog niet uit is: die met plezier de vernieuwingsstrijd aangaan en uit de kleine overwinningen van de vrede moed kunnen putten. Deze reden tot tijdelijke of blijvende distantie geldt voor alle geleidingen en op elk niveau.

Maar dan wordt je pad plotseling gekruist door een emeritus-hoogleraar als Harry Spee, die al meer dan een kwarteeuw aan de basis is te vinden om het grondwerk te doen. Mensen als hij zijn toegankelijk voor samenwerking, uitwisseling, contact dwars door alles heen. En dan biedt iemand als Frans Verhoeven zich als deken aan om vaste deelnemer en begeleider te worden van een kleine plaatselijke basiskerk, Maar dat is dan ook iemand die het heel gewoon vindt iemand in huis op te nemen die thuis is weggelopen.

Anderen tref je aan onder de zwervers, bij prostituees en verslaafden. Dan geloof je weer dat de top van de basis zich voegt in de basis van de basisbeweging.

De grote pijn zit echter in de grote lijn. Daar stukt het.

Het zal jullie niet ontgaan zijn, dat onze krachten minderen. Hier tegenover zijn jullie als een leger in slagorde. Op maandagmorgen bezet een goed-georganiseerde en vakbekwame troepenmacht de kerkelijke bureau's - de werkplaatsen op alle strategische posities - om vervolgens pas op vrijdagavond de legerplaats te verlaten. Daarenboven werken velen van jullie ook nog door in het weekend. En overal hebben jullie je medewerkers zitten.

Ons 'vernieuwings-gezinden' ontbreekt het aan pragmatisme, operationaliteit: wij zijn een losse onsamenvangende 'troep' vrijwilligers, die met een minimum aan georganiseerde arbeid het hoofd wil bieden aan een overmacht, die als een bezettingsleger opereert.

Het zou naïef zijn te menen, dat vanuit deze onevenredige krachtsverhouding de officiële kerk tot verandering te bewegen is. Enkele vrijgestelden kunnen daar niets aan veranderen. Daar kan ook de sterke kern van de Acht Mei Beweging, gesteund door een grote groep medewerkers, geen barricade tegen opwerpen. Alleen massale volksbewegingen zijn in staat muren te slechten en regeringen omver te werpen. Maar helaas: er zijn geen parochies die 'als geheel' de vernieuwingsbeweging steunen of samenstromen op plaatsen waar het pleit moet worden beslecht.

Ik zei: wat dat betreft zijn jullie zwaar in het voordeel: je hebt ook nog de rugdekking van de officiële kerk. Jullie hebben de voortdurende beveiliging en bevestiging van de bisschop, die als een vader over jullie waakt. Hij is voor jullie bovendien de garantie van de waarheid - de Geest woont in zijn geest...

Bij ons liggen de zaken anders. Gehuwde priesters, die nog 'marginaal' konden door-functioneren in de kerk, moesten op hun hoede zijn. Daarbij waren zij ook nog afhankelijk van de instellingen waar zij werkten. En dit is nog van kracht. Aktieve betrokkenheid bij de Acht Mei Beweging vormde niet zelden een grond tot weigering van een dienstverband. Heel erg pijnlijk is daarbij door de jaren geweest, dat tegelijkertijd dezelfde Acht Mei Beweging het niet voor hen uitgevochten heeft. Zij is niet voor hen door het vuur gegaan. Als je dan gaat voelen, dat je ook in dit verband 'marginaal' wordt (een randproblematiek), blijf je op de duur thuis van de pijn. Terwijl in de beginjaren veel priesters met hun vrouwen deelnamen uit oprechte so-

lidariteit, trokken velen zich geleidelijk terug 'uit gebrek aan solidariteit met hen zelf'. Dat kwam hun eer te na!

Vergelijkbaar met de kwetsbaarheid van de gehuwde priesters is de situatie, waarin veel pastoraal werk(st)ers verkeren. Ook zij zijn functioneel en financieel een bedreigde groep; je gezin in de waagschaal stellen is wel het laatste wat je doet.

Dit haalt de jonge stootkracht uit de vernieuwingsbeweging, terwijl zij het juist zijn die de fakkel moeten overnemen.

Ik zei: het is eigenlijk een heel ongelijke situatie. Jullie kennen de geleidelijke instroom van jonge mensen (al gaat het ook met mondjesmaat). Samen zijn jullie een jongerenbeweging van pastores. Dat maakt enthousiast en sterk, je staat ergens voor en je gelooft heilig in je roeping. Dit is een heel eigen blijheid die jullie tebeurtvalt. Je kunt bovendien functioneren op het niveau van je persoonlijke keuze: je bent priester en voorganger in de volste betekenis van het woord. Daar tegenover staan pastoraal werk(st)ers in de leegte van het naakte geloof. Van hogerhand worden zij bovendien beschouwd als buitenambtelijke tweedelijns werkers - altijd ondergeschikt aan de (oudere) groep van ambtsdragers zowel uit de behoudende als de vooruitstrevende hoek. Op eenmansposten binnen de instellingen komen zij pas tot bloei, buiten de hiërarchische onderdrukking en bevoogding. Als zij in zichzelf geloven, kunnen zij met jullie onmogelijk door één deur. Dit is niet alleen een pastoraal maar ook een sociaal dilemma.

*

Dan is er nóg een groot probleem: de interne generatiekloof. De Acht Mei Beweging bijv. maar ook de VPW vergrijzen steeds meer, letterlijk en figuurlijk. Dan treedt het mechanisme in werking van de natuurlijke weerstand: jongeren schikken zich (als zij het voor het zeggen hebben) niet in een ouder wordend verband; zij geven zich niet met hart en ziel aan een zaak die door ouderen wordt geleid. Dat strookt niet met hun opkomend levensgevoel - oud-zijn is bedreigend voor jong-zijn. Het gevolg hiervan is dat er geen aanvoer is van jonge krachten en het bestaande zich niet verjongen kan.

De wens was de vader van de gedachte, toen ik zei: toch kan het vandaag of morgen gebeuren, dat een groep jongeren in het pastoraat de eigen en gezamenlijke machteloosheid niet langer verdraagt en een nieuwe beweging begint. Het zou toch een uitdaging kunnen zijn: lid te worden van een minderheidsgroepering die juist doet wat de meerderheid niet doet! De nieuwe hemel in de nieuwe aarde... De enige oplossing is: dat de jongeren voor zichzelf beginnen, nieuw, fris, roekeloos, met passie. Achter hen zullen zich dan de anderen scharen, wanneer zij in hen hun eigen jeugdigheid herkennen... 'Opstand 2000' 'Opstanding 2000'- dat zou een droom zijn. Als er eens 12 jonge vrouwen en jonge mannen waren. Maar die zijn er!

*

Dit is niet alleen een tijd van verstrooiing maar ook van verkruiemeling. Het levensbrood valt uiteen en wat valt er dan nog te vieren? Dan melden zich weer nieuwe participanten bij de Acht Mei Beweging. Dit lijkt een versterking van het geheel, een bundeling van krachten, maar naar de ziel van de beweging heeft dit pas betekenis wanneer mensen elkaar in liefde omarmen en elkaar niet meer loslaten.

Ondersteuning betekent op de eerste plaats: een ander steunen, je kracht toevoegen aan een ander die het zelf niet alleen kan. Pas op de tweede plaats -en daardoor- het mee dragen van een collectief. Participatie betekent: meer nog deel zijn van dan deel hebben aan; dat houdt in 'lijfelijke aanwezigheid'.

Daadwerkelijke solidariteit is de kracht van het voort-bewegen.

Er is een vrouw die dit maar blijft roepen: Wies Stael. Zij blijft de vertolkster van de basis van de basisbeweging, zij is de aanwezige temidden van al die duizenden die wél solidair zijn met elkaar en samen een Catacombe-kerk vormen.

Dagelijks voltrekt zich het wonder van trouw aan het nieuwe leven: dat het vooral de vrouwen zijn die de beweging dragen - ook al wordt hun positie in de kerk door de eigen beweging niet konsekwent bevocht. De lieve vrouwelijke Geest van God, Zij die gaat

van hart tot hart is in hun midden.

Er gebeurt heel veel - aan de basis. Er groeit heel veel, zei ik, wat jullie ook mooi vinden: je ziet dat mensen van elkaar houden, meer dan ooit; en velen van hen zijn jullie niet eens vijandig gezind. Mensen die liefhebben, hebben het steeds...

*

'Als de Lotus bloeit, komen de bijen vanzelf': De fakkel van Berne werd geheven - de vernieuwbouw van de Abdij was een feit: november 1999. De gedenksteen werd ingemetseld als een stem in steen 'Opdat degenen die na ons komen mogen weten: hier licht waarlijk het geloof in de toekomst op'.

Op deze bloeiende gemeenschap kwamen bij de opening 5000 mensen af, alsof er een wonderbare broodvermenigvuldiging plaats vond. Ja, deze vond hier opnieuw plaats.

De geloofsgemeenschap wist deze 'vrijplaats' van de laatste decennia te vinden. Dan verwacht je ook de 'vrienden in de strijd' voor een nieuwe kerkelijke werkelijkheid: de basiskerk.

Bij deze gelegenheid werd een pers-conferentie belegd. De abt en de architect namen plaats aan de ene kant van de tafel. Van heel de pers en schrijvend Nederland kwamen er twee, die aan de andere kant van de tafel plaatsnamen. De Bazuin was er niet. De Roerom ook niet. Raadselachtig maar wel tekenend voor een klimaat. Komen redacties niet opdagen, als zij er redactioneel geen garen bij kunnen spinnen? Berne zat niet op hen te wachten. Maar toch...

Ik vind het allemaal zo dubbel...

Ik hoop dat de fakkeldragers van nu de fakkel van het altijd nieuwe vuur als in een estafette door kunnen geven aan de hardlopers van de toekomst en dat het vuur van de Geest erin oplicht: de fakkel van de Geest als een licht voor onze voeten wanneer het duistert en niet als een vuur dat de aarde schroeit...

En dan hoop ik ook nog, zei ik, dat zij er niet de verkeerde kant mee op lopen!

*

De avond vorderde. We zaten diep in elkaars gedachten. We lieten

de worstebroodjes aan ons voorbijgaan en zaten aan ons laatste glas. Ook zonder de wijn joeg de Geest door mij heen. Ik meende helderder dan ooit te zien, wat er in de kerk gaande was. Ik zei tegen hem: jullie hebben de grote pech, dat wij zo zwak zijn. Hierdoor is de situatie ontstaan, waarin zowel jullie als wij ons 'door-radicaliseren' - zonder door een natuurlijke dialectiek elkaar te voeren naar een evenwichtig wederkerig midden.

Radicalisering als gevolg van polarisatie werkt naar beide zijden negatief. Het leidt zelfs tot verlies van eigenheid.

Radicalisering doet pijn aan de ziel. Dat geldt zowel voor jullie als voor ons. En het lichaam deelt in die pijn. Extreme principes leiden tot een onnatuurlijke onwerkelijke levenswijze, wanneer zij de overhand krijgen. Wanneer rationele argumenten voorbij gaan aan de innerlijke waarheid van hart en zinnen, wordt de natuurlijke harmonie verstoord. Het gevolg is: ontworteling van je wezen - pijn aan je ziel.

Ik denk, zei ik, dat de gevaarkant van religie jullie het meest betreft en treft. Voor buitenstaanders lijkt het, of jullie proberen van God te houden door jezelf te haten: je lichaam gaat aan geest ten onder, je ziel verdort in je lichaam.

Dit duurt een tijd - jaren. Uiteindelijk werkt dat op jezelf 'zoals' het op anderen door de verkondiging hiervan heeft ingewerkt: ontledigend, frustrerend, neurotiserend. Dat betekent in feite dat je levensgeluk verkwijnt of dat je je geluk vindt in het martelaarschap.

Binnen onze gelederen is een andere pijn voelbaar. Terwijl er bij jullie sprake is van fixatie op het oude geloof, hoe onuitvoerbaar dat ook is, is het voor ons een bijna onmogelijke opgave zowel ideëel als substantieel een nieuwe geloofswerkelijkheid tot leven te roepen. Wij willen vrij komen van de niet-evangelische kanten van de kerk om vrij te worden voor nieuw-evangelische waarden, zoals deze verankerd liggen in de oud-christelijke traditie... Maar wat is het moeilijk de nieuwe wijn te moeten maken én de nieuwe zakken. Hoe gemakkelijk kom je dan in een vacuüm terecht.

Voor ons is het een levensgroot gevaar, dat er bij gebrek aan viering een leegte aan geloofs-symboliek ontstaat, waardoor de geloofservaring mindert. Voor je het weet wordt er meer gestreden dan gebeden en maakt het joyeuze geloven plaats voor het zware werk. Van

politiek alleen kun je niet leven en van mystiek alleen ga je dood. De ervaring leert dat politiek en mystiek om elkaar roepen als lichaam en ziel. Politiek is het lichaam van mystiek - mystiek is de ziel van politiek.

*

Als wij écht aan elkaar gewaagd waren geweest, hadden we niet om elkaar heen gekund ... want dan was de hele geloofsgemeenschap daarbij betrokken gebleven. Dan was het een samenlevingsvraagstuk geworden. We hadden elkaar van bijkomstigheden kunnen bevrijden. En om als kerk geloofwaardig te zijn binnen het samenlevings-gebeuren, hadden we het 'in essentie' met elkaar eens moeten worden. Dan zouden de aanwezige tegenstellingen juist vruchtbaar hebben gewerkt door een nieuwe eenheid voort te brengen 'die gebouwd was op pluriformiteit en pluraliteit'.

Zoals binnen de kerk door de verscheidenheid van orden en congregaties de vele gaven van de Geest - de diversiteit van kwaliteiten en spiritualiteiten - de hele Christus tot uitdrukking werd (wordt) gebracht, zo zouden de vele aspecten van geloof en geloofsbeleving de geloofsgemeenschap hebben gesierd.

Wat nu gebeurt is rampzalig: de tegenstelling is eigenlijk een scheiding. Deze werkt verwijderend door - niet alleen van elkaar maar ook van Christus ... van zijn menselijk mysterie van liefde. In jullie is de politieke kant van geloven in zijn ontwikkeling blijven steken - in ons is de mystieke diepte verschaald.

Is het mystiek lichaam van de kerk misschien ziek omdat het politiek lichaam van de kerk niet gezond is?

Maar nog kunnen wij aan elkaar genezen: één lichaam worden met vele ledematen, één met Christus in verscheidenheid. Nog zijn er de vele wegen en de ene weg, die Jan Bluysen als in een visioen voor zich zag. Het beeld van de waterwegen ... de vele beekjes en kreekjes die door het landschap van het leven kronkelen, allemaal in hun eigen loop maar tegelijk in dezelfde richting ... zeewaarts. Het weggennet van de mensheid is aangelegd ... op God: de diepte van het bestaan.

Er is nog een lange weg te gaan. In ons is de nieuwe levens-mystiek nog maar nauwelijks aan het doorbreken. Hoe weinig oog hebben we voor de aanwezigheid hiervan in niet-kerkelijke gelovigen. God en mens gaan samen - God en mens gaan gearmd. Misschien gaan we geleidelijk meer zien: dat wie zoekt naar genot, op zoek is naar God, en wie bemint God vindt...

Zelfs binnen de vernieuwings-beweging leeft nog maar zwakjes de 'sensus' voor een 'sensuele' GodGodin, waaruit alle leven ontspringt. Als dit een basis-ervaring was geworden, zou er veel meer zwier en vertier zijn in de ontmoetingen en samenkomsten. Ook wij lijken gebukt te gaan onder goddelijke ernst. De ervaring van de diep lichamelijk-geestelijke levensstroom van God -die de mededeling is van zijn eeuwige vreugde, van haar genietende liefde- zou ons toch met blijdschap kunnen vervullen. En waar dan zoveel vreugde bijeen is, ontstaat vanzelf de communicatie, de beweging van de ontmoeting, de lach en het spel. Deze feestelijkheid van geloven kan harten en geesten verbinden.

*

Ik beseftte heel levendig, dat de kerkelijke problematiek tussen de behoudende en vernieuwende krachten deels de bestaanswijze en vormgeving, deels de levenswijze en moraal van de kerk betreft. Hoezeer dit ook de hele geloofsgemeenschap raakt en de geloofservaring bepaalt, deze problematiek raakt niet het wezen van het geloof. Er gaapt een diepere kloof tussen beiden. In de diepere lagen van het theologisch denken, in de wortels van het geloof ontwikkelen zich nieuwe geloofs-inzichten en -ervaringen. Deze zijn zo revolutionair, dat zij in vele opzichten niet langer verenigbaar zijn met oude vormen en belevingswijzen en daarin hun beleving en uitdrukking niet meer kunnen vinden. Wanneer met name de verlossingsleer van de kerk een nieuwe bedding krijgt in de evolutieleer, is Jezus niet langer de verlossing van het kwade maar de openbaring van het goede. Dan wordt hij, die 'de lijdende knecht van Jahweh' werd genoemd, de bevrijdende vreugdebode van de voltooiing van de schepping. Dan is de mensheid niet meer verdreven uit het paradijs maar op weg naar het paradijs. Dan is de verlossing van Jezus niet

meer van terugwerkende kracht, maar een vooruitwerkende kracht. Als de offer-mystiek van de kerk verandert, verandert er heel veel! De liturgie, als uiterlijke gestalte van het innerlijk geloof, zal daardoor van gedaante veranderen. Als deze ontwikkelingen doorzetten, wordt dit de 'eigenlijke' kerkelijke problematiek tussen de behoudende en vooruitstrevende krachten.

Wat in dit nieuwe millennium tot leven en tot bloei zal komen, is in de voorbije eeuwen gezaaid - door God zelf gezaaid in heldere heilige geesten. Jezus wordt herontdekt als de mens der mensen - de eerstgeborene en eerstverrezenen van de schepping. In zijn geest zal het christendom zijn 'de beweging voor een nieuwe hemel en een nieuwe aarde'. De droom die God van zichzelf heeft, zal uitkomen...

*

Maar hierover wilde ik alleen maar zwijgen. Eerst maar eens een jaar lang stil zijn en luisteren naar het leven. En bidden om licht.

*

De jongeman, die alsmaar zwijgend had geluisterd, keek mij vragend aan toen ik zei: straks, als wij deze problemen te boven zijn, begint het pas. Hij wist niet wat ik bedoelde, want hij kon zich niet voorstellen dat het geloof ooit zou veranderen. Misschien moest dit gesprek wel - voor mij. Hij had het niet gezocht - het was hem overkomen. In zijn geest moest het beeld van een arrogante militante tegenbeweging wel vervaagd zijn. Er was niets in zijn ogen van triomf.

*

Dit was eigenlijk een vreselijk gesprek. Niet eens dat, want het was een monoloog geweest. Mijn tafelenoot keek mij aan, zoals hij inmiddels gewend geworden was een penitent aan te zien in zijn pas-begonnen biechtpraktijk: liefdevol, begrijpend, mild.

Ik denk dat we er beiden pijn aan hadden geleden, maar toch was er iets van een bevrijde lach waar te nemen toen we elkaar groetten. Waar een nieuwjaars-receptie al niet goed voor is... !

Zien met dichte ogen

De nacht die volgde was een droom van een nacht. Ik was licht in mijn hoofd, niet van de wijn maar van een droomgezicht, dat de toekomst inijlde en me meenam naar mijn diepste verlangens.

*

Er stroomde een lichtende rivier, het water leefde en er liepen allemaal nieuwe mensen langs de waterkant. Lichte mensen die deden wat ze vroeger nooit zouden hebben gekund. Terwijl ik dit zag gebeuren rinkelde de telefoon. Antoon Hurkmans belde. Hij zei, dat hij met mij wilde praten. 'Graag' zei ik 'altijd welkom... drink je koffie of vruchtenthee'?

Maar dit beeld werd doorkruist door een vriendelijk lachende Edward Schiilebeeckx, die vroeg hoe laat de Vespers begonnen en hoe hij het beste zou kunnen rijden. Het hield niet op: ik zag een volkswagenbusje vol Dominicanen en Dominicanessen van Huissen naar den Bosch rijden, richting San Salvator om Wim de Bekker te gaan ondersteunen. Het was even druk in mijn hoofd, een komen en gaan van mensen, vreemd genoeg allemaal mannen. Ik zag iemand die leek op Walter Goddijn; met opgestroopte mouwen stond hij de afwas te doen in een koffiешop. En daar in een hoek van de sacristie zat Huub Oosterhuis boekjes te vouwen voor de avondmis.

*

Toen verschoof er iets in mijn geest en was ik plotseling op de Abdij van Berne. In de kapittelzaal vond de kandidaat-stelling plaats van de nieuw te kiezen Abt. Ton Baeten riep: het moet iemand worden van de nieuwe profetie ... anders geef ik mijn staf niet af! Toen zag ik de kandidaat-abt opstaan. Hij zei: ik wil me best tot jullie dienaar maken, maar dan moet mijn vriendin wel op de Abdij mogen komen wonen. 'Geen bezwaar' riepen ze als één man - want zij wisten dat die vriendin een vriendin van God was.

Ineens zag ik Ton weer. Nu liep hij in zijn koltrui rond in de vee-markthallen, midden tussen de schapen, witte zwarte bonte. Ik zag dat hij een mooi wit lam uitzocht dat hij mee naar huis nam en mid-

den op het altaar zette. En toen gebeurde het, dat er niet alleen de kleine witte kring van alledag in de koorbanken stond, maar dat heel het koor volstroomde met mensen in het wit. Ton nam als een van de 24 oudsten het woord en vroeg: wie zijn jullie, waar komen jullie vandaan? In koor antwoordden zij: wij komen uit de grote verdrukking, wij hebben onze kleren uitgewassen in het bloed van allen die als lammeren naar de slachtbank zijn geleid. Ik zag nog net dat het Lam hen met zich meevoerde naar de weidegronden en dat niemand meer hilde van de honger. Het blaatte licht en het was over heel de aarde te horen 'als 2000 jaren zijn vervlogen, is alwat oud geworden is verleden tijd'.

*

Daarna vervaagden de beelden en keerde mijn geest terug naar diepere eigen ervaringen. Ik zag een menigte stoelen dansen in het licht. Het was zaterdag 8 mei. Ineens was ik op de Acht Mei Manifestatie die niet doorgegaan was. Ik zag hoe mensen elkaar omhelsden, jonge meisjes bejaarde mannen in de arm namen, vluchtelingen mee naar huis werden genomen en agenda's werden getrokken. Dan voelde ik me ineens heel blij, mijn hart bonsde: kijk, daar vormde mijn eigen lief een danskring met de priesters van het dekenaat!

Op zondag 9 mei zag ik her en der vrouwen voor het voetlicht treden. Uit een wijde schort -het leek op een ambtsgewaad- deelden zij vers brood uit, aan de hongerlijders het eerst. Op de achtergrond zag ik Jezus door de korenvelden gaan.

Op maandag 10 mei zag ik de gangen van de catacomben veranderen in bospaden. Mensen hieven zich langs de wanden omhoog, als verzeenen klommen zij in de bomen en wuifden. En er waren mensen met vleugels die uit de loopgraven opstegen en klapwiekend het vredeteken maakten tegen de blauwe hemel. Door het land trokken kleine groepen witte illegalen op zoek naar zwarte illegalen om hen wit te wassen in hun eigen bloed.

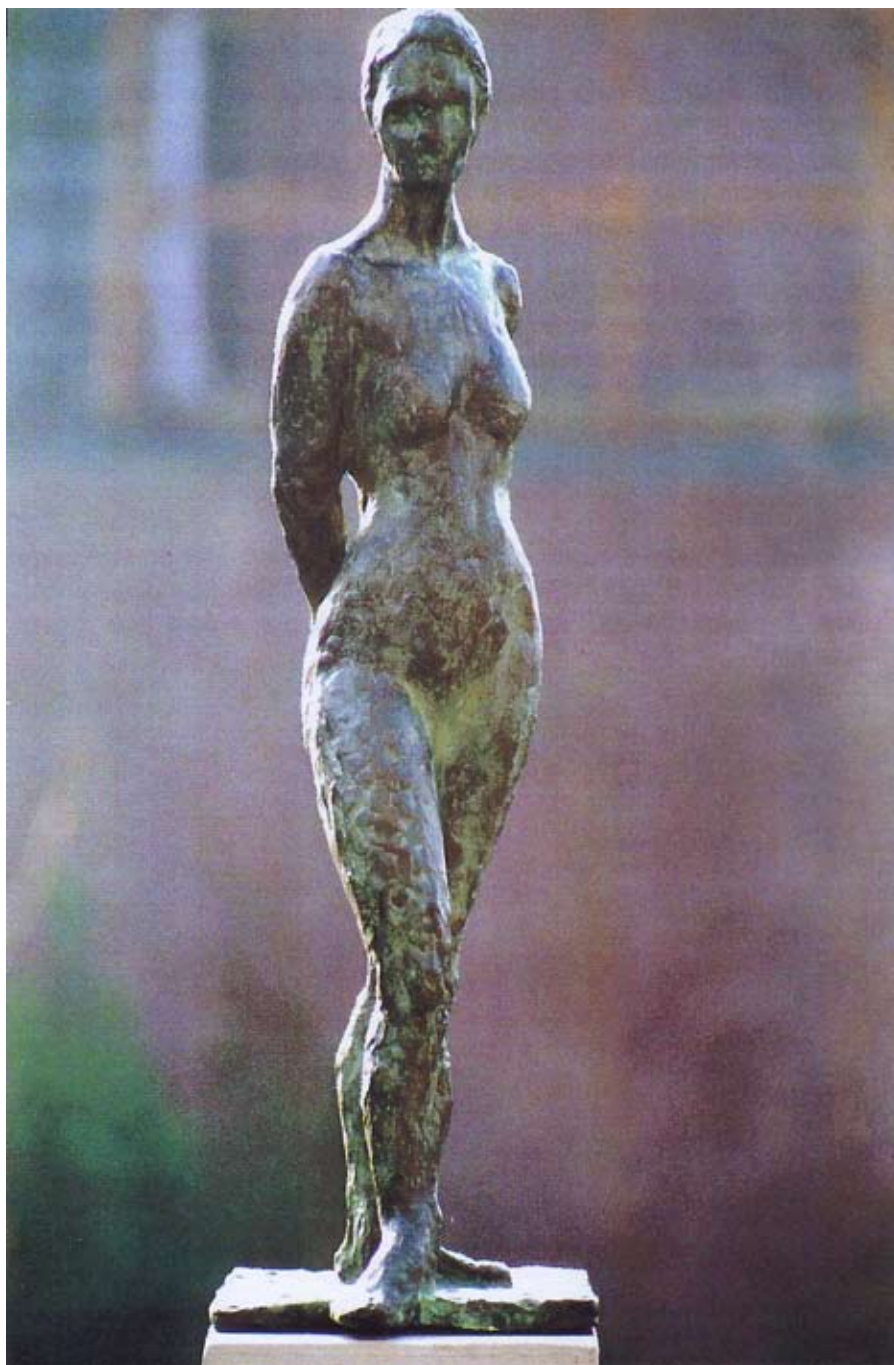
Dan opeens kwam er een club jonge kerels in beeld, ik zag ze aanbellen op Parade 11. Er stond ook een meisje tussen. Ik zag dat zij

een rode kaart uit haar blouchje trok. Dan stak zij hem dreigend in de hoogte en keek met felle blik naar de hoofdingang van het paleis. Toen hoorde ik hen roepen 'God is leven - leven is God'. En wat het meisje eraan toevoegde, klonk als een klok 'God is liefde - liefde is God'. En dan heel zacht 'Ga je mee'?

Ik zag het oude marktplein volstromen met mensen, zoekende mensen met licht in hun ogen want met donkere ogen zie je niets. Zij trokken de St. Jan binnen - de toren daverde - alle lichten waren aan. Ik stond onder een kastanjeboom en zag toe. Plotseling, rakelings kwam Jezus mij voorbij en keek me even aan.

*

Met een ruk werd ik wakker. Ik zat rechtop in bed. Het duurde meer dan een minuut voordat ik droom en werkelijkheid kon onderscheiden. De werkelijkheid was een kwade droom geweest ... de droom was echt.

De parel

Kijk daar, de meisjes
met de blote buikjes,
zij gooien hoge ogen
en lijken wel publiek.

Zij strooien parels
op de sierbestrating
en hun pop
zit vol muziek.

Hoor, nu luiden
de geboorteklokken
om het openbaar
geloof in erotiek.

Door de rozetjes
van kleine kathedralen
schijnt het licht
niet langer katholiek.

Voel, waar kinderen
het oere zelf omhelzen
het nieuw ontwaken
van mystiek.

Pinkpop

op het hoge poppodium
loeit een storm van leven
tongen van vuur lopen
dansen over de hoofden
armen zijn wuivende takken
handen samen een gebed
nu zingt de pinksterbruid

hier trillen alle zinnen
schreeuwt het hart zich uit
lichamen gaan zich te buiten
zielen omhelzen dag en nacht
en stad en land hoort de echo
van het eerste hemelvuren
hier danst de pinksterbruid

de internationale ruist
in het bloed wereldvrede
groeit als wiet in het gras
de scheppingsadem tocht door
het veelstemmig zomerkoren
en als de geest zich uitstort
dan juicht de pinksterbruid

Beelden Christ Strijbos

priester-kunstenaar
man van Lidwien
vader van Jeroen en Gabriël

Omslag Tekst van Christ Strijbos:

Ik maakte een beeld van twee gelieven,
man en vrouw die elkaar omhelzen.
Zij is in verwachting ... een drieëenheid.

Op het beeld schreef ik de bijbelteksten:

'God is liefde''Beeld van God schiep Hij hen'
'Man en vrouw schiep Hij hen'
'Gij zult van de Heer uw God geen beeld maken'
'Zijn sterke arm...'

SPECIAL

Het mandatum

Ze waren er allemaal voor de Pesachviering. De bovenzaal zat vol. Midden onder de maaltijd deed Jezus zijn kleren uit en deed een linnen doek om. Hij begon de voeten te wassen van iedereen zonder uitzondering -alle voeten links en rechts- de zware eeltige voeten van de mannen, ook van Judas Iskariot - de lichte, zachte voeten van de vrouwen, ook van Maria van Magdala.

Toen Jezus weer aan tafel kwam, zei hij 'Jullie noemen mij Rabboni. Terecht want dat ben ik. Wanneer ik jullie voeten was, dan moeten jullie ook elkaars voeten wassen - want ik heb jullie een voorbeeld gegeven, opdat ook jullie zoudt doen zoals ik jullie heb gedaan. Neem van mij aan: een dienaar is niet meer dan zijn meester...'

Ze waren er allemaal, Salome, Johanna, zijn moeder ook. Je kon elkaar nu geen uur meer alleen laten... Zwijgend vierden zij het Pesach, het brood smaakte niet naar vreugde, de wijn kwam niet op smaak. Dan keerde zich de geschiedenis om alsof de terugtocht naar de dood niet meer te voorkomen was. Jezus nam opnieuw het brood maar nu als teken van dood, hij brak het open in een nieuwe betekenis, die voor altijd van kracht zou zijn, en zei 'Dit is mijn lichaam, gebroken voor jullie - dit is mijn bloed, vergoten voor jullie - ik ga aan liefde ten onder, maar zo wordt het kwaad overwonnen'. En dan klonken de onsterfelijke woorden 'Doet dit tot mijn gedachtenis'. En de vrouwen en mannen aten en dronken en deelden Jezus' verdriet.

Terwijl de mannen met Jezus naar de Olijfberg gingen, waar hij de laatste dagen de nacht doorbracht, gingen de vrouwen naar huis. In de vroege ochtend troffen zij de mannen ontredderd aan - Jezus was in de boeien geslagen - zij waren door doodsangst bevangen. Enige uren later zouden de vrouwen, samen met Johannes, onder het kruis staan bij Jezus - met hem huilen, praten, schreeuwen...

Beter dan de anderen wisten zij wat Jezus' woorden ... dit is mijn lichaam ... dit is mijn bloed betekenden, toen zijn lichaam doorstoken en zijn bloed vergoten was. Zij bleven hem gedenken en de tekenen van zijn sterven uit liefde vieren. En deze onsterfelijke herinnering

droegen zij over aan hun zusters de tijden door. In de eeuwen die volgden waren er altijd vrouwen die Jezus bleven gedenken. Totdat er een verbod kwam van de kerk.

*

Hoe schreit het over de aarde, dat een mens met een vrouwelijk lichaam minder (waardig) is dan een mens met een mannelijk lichaam ... en dat in de absolute 'top' van de kerk dit criterium wordt gehanteerd bij het verdelen van de macht. Schaamteloos wordt daardoor de vrouwen-onderdrukking in de wereld gelegitimeerd en de mannen-overheersing gesanctioneerd.

Het schreit ten hemel, dat de kerk 'als dienaar van de armen van het evangelie' de verleiding van de rijkdom niet heeft kunnen weerstaan - dat haar hiërarchische structuur met macht is doorweven - dat zij de tweedeling heeft ingevoerd die Jezus had afgeschaft. De scherpe scheiding tussen priesters en leken is daar het duidelijk voorbeeld van.

Om het andere gezicht van de kerk te laten zien, om de kerk innerlijk en uiterlijk te vernieuwen, ontstond de basisbeweging. Hoe schrijnend is het echter, dat zich binnen deze vernieuwingsbeweging de geschiedenis herhaalt. Onderhuids woekerde blijkbaar het oude onkruid voort. Onder de dekmantel van een ogenschijnlijke eensgezindheid ontpopte zich een nieuwe hiërarchische tweedeling: een kleine 'bovenlaag' ontsnapte aan een grote 'onderlaag'. Zij die zich 'meerwaardig' achtten, werden eenvoudig onzichtbaar. Deze interne scheiding onttrok zich aan de directe waarneming. Alleen aan het effect was te zien, wat er gebeurde: men maakte zich niet los, maar men hield op zich te verbinden...

We moeten het aanzien, dat de roeping tot vernieuwing, de profetie van de Geest opnieuw wordt verkwanseld. Dit is niet het milieu van Jezus...

*

Er zal een tijd komen waarin spreken van hoog en laag, van meer en minder achterhaald zal zijn. Zelfs de term 'niveauverschil' zal binnen

een maatschappelijke kontekst niet bruikbaar meer zijn; dit is immers niet anders dan een eufemisme voor 'klassenverschil'...

Met het oog op de toekomst is het dus eigenlijk onwerkelijk te spreken van 'kader' 'bovenleiding' 'top' - alsof de verschillen als vanzelfsprekendheden zouden worden aanvaard.

In het immaterieel kapitalisme (gebaseerd op intellectuele, spirituele, culturele rijkdom) is dezelfde wetmatigheid van kracht als in het materieel kapitalisme. Men 'wil' verschil en men 'maakt' verschil. Gevolg is bij beiden gelijk: ontwrichting van de eenheid, ontkrachting van het geheel.

Hoe zullen wij ooit een multiculturele samenleving krijgen die gebaseerd is op gelijkheid en gelijkwaardigheid, wanneer de verschillen verdedigd en in stand gehouden worden zelfs binnen religieuze verbanden, binnen geloofsgemeenschappen? Pas dan mag de kerk zich aandienen als 'licht op de kandelaar' 'zout der aarde' 'zuurdesem van het levensbrood', wanneer zij binnen het eigen systeem een structuur van gelijkheid heeft geschapen en de liefdes-eenheid leeft.

*

Onder de feodale structuur van de kerk ligt een theologisch bepaalde denkwereld. Deze heeft alles te maken met het geloofspunt van de 'godheid' van Jezus. Aan de 'mensheid' van Jezus valt weinig eer te behalen. Deze verplicht alleen maar tot optimale humaniteit: de onafwendbare konsekwentie mens te worden en zijn leven na te volgen. Daaraan ontbreekt iedere glorie - dit is geheel ontdaan van macht. Door de godheid van Jezus te benadrukken kunnen de bedienaren van de kerk zich -langs Jezus- omhoogtrekken naar een bovennatuurlijke orde. Daar is glorie, daar is macht. De verbondenheid met hem -het alter Christus zijn- doet delen in zijn goddelijkheid.

Sacramenten zijn instrumenten van vergoddelijking en daarover macht bezitten geeft bovenmenselijke macht. Het sacramentele machtswoord van de priester tijdens de eucharistie -de macht over het al dan niet aanwezig zijn van Jezus... ! is hiervan het uiterste teken. In de orthodoxie van de kerk staan, houdt in dit te geloven. Wie dit geloven, staan in de macht, staan boven het godsvolk dat niet over die macht beschikt Al zit een kerk bomvol gelovigen, zonder

priester is er geen eucharistie ... Zo staat de deur wagenwijd open naar het clerikale kastesysteem - de feodaliteit binnen de muren van de kerk.

Dit heeft enorme konsekwenties. Als de kerk Jezus maar genoeg 'god' maakt, is de afstand tussen hem en ons zó groot, dat wat hij leefde voor ons onnavolgbaar is. Jezus kon zo zijn omdat hij god was.

En om dan tot de eigen kleinmenselijke maat terug te kunnen keren, kun je maar het beste Jezus in de mystiek van liturgie en rite onderbrengen: hem daar 'intentioneel' volgen, vereren, liefhebben... zonder het feitelijk per se te moeten doen.

Hoe anders is het wanneer Jezus als (dé) mens wordt gezien. Dan is wat hij leefde menselijk navolgbaar, haalbaar, leefbaar. Dan is Jezus: wat de mens kan zijn. En hoe goddelijk is dat!

Jezus is zo goddelijk als een mens kan zijn...

*

Onder de feodale structuur van de kerk ligt een sociologisch bepaalde denkwereld. Christelijk denken wordt kennelijk -dwars door de geschiedenis heen- niet alleen bepaald door evangelische uitgangspunten, maar ook door de historische kontekst. Zo wordt het denken over de 'mens' maar ten dele bepaald door het mensbeeld van Jezus; voor een groot deel wordt dit ingevuld door het algemeen maatschappelijk denken van het moment. De uitkomst hiervan is dan niet alleen het 'feitelijk' compromis, maar onbegrijpelijk genoeg ook het 'intellectueel' compromis: compromis als waarheid. Ook de kerk is een menselijke instelling en dus kan haar historische blindheid niet verweten worden.

Tegen de achtergrond van een veranderend mensbeeld zien we ook de kerk haar gedachten over mens en maatschappij bijstellen, geleidelijk, in fasen. In de sociale leer van de kerk, m.n. de sociale encyclieken, wordt de bestaande tweedeling tussen arm en rijk als een maatschappelijk gegeven aanvaard - om vervolgens een oproep te doen tot socialisering van de samenleving en humanisering van de arbeid. De nieuwe stroming van het christelijk socialisme wilde

tegen het verzet van de kerk in - de geloofsdimensie verbinden met het structurele veranderingsproces; hierdoor kreeg de kerk te maken met de socialistische politiek. De radicale keuze voor deze 'symbiose' van christendom en socialisme is terug te vinden binnen de beweging van 'christenen voor het socialisme'. De kerk bleef hierbij echter op veilige afstand ... en buiten schot.

In dit nieuwe millennium breekt de fase aan van het 'socialistisch christendom'. Dat houdt in dat de kerk zélf een socialistische ideologie zal krijgen én een socialistische gemeenschaps-structuur. Daarmee zal zij 'de eerste gemeenschap' worden, die de volheid van Jezus belijdt én realiseert. Zij treedt daarbij niet binnen in het socialistisch systeem 'buiten zichzelf', maar wordt 'zelf' het socialistisch systeem in de oorspronkelijke geest van Jezus. Slechts in de optie voor een socialistisch christendom kan de individuele waardigheid en heiligheid van de mens gewaarborgd worden. Alleen binnen deze heilheid kan de mens -lichamelijk en geestelijk- tot volle ontplooiing komen.

*

Dan worden -als in een oerbeeld van het te scheppen aards paradijs- rangen en standen, rassen en seksen aan elkaar gelijk; dan voelen mensen zich elkaanders gelijken en gaan zij in gelijkwaardigheid met elkaar om. Dan ontstaan er vriendschappen voor het leven tussen de vrouw van de directeur en het meisje van het magazijn, de professor en zijn analfabetische buurman, de gehandicapte en de klusjesman, de boerenzoon en het zigeunermeisje, de bisschop en de koster. En dan zullen de kleuren van mensen vervloeien. Dit alles zal gebeuren wanneer er economische gelijkheid ontstaat en de herverdeling van goederen een feit is - niet ten gevolge van totalitaire dwang en overheersing, maar komend van binnenuit, uit vrije keuze. De bron, waaruit deze keuze voortkomt, is de socialistisch christelijke inspiratie. De bron is Jezus: weg waarheid leven.

In deze nieuwe mensengemeenschap zal zichtbaar worden, hoe groot de gaafheid en begaafdheid is van hen, die zich op grond van deze nieuwe orde kunnen ontplooien.

Zij die op grond van de oude orde de dragers en makers leken te zijn van de beschaving en de cultuur hadden gemonopoliseerd, zullen dan in het nieuwe licht willen treden van de nieuwe mens. Hiertoe is de kerk geroepen: de menswording van iedereen. Dit is het christendom van de volle presentie van Jezus de Levende.

Het christendom heeft niet alleen de áánleg om socialistisch te worden - het is het eigenlijke socialisme. Mensen 'socius' van elkaar: gezelschap, bondgenoot, deelgenoot. Sociaal: tot goed gezelschap zijn voor elkaar, gezellig. In het socialistisch christendom is het 'gezel zijn' geen toevallige individuele levenswijze, maar een samenlevingsvorm, die door de hele gemeenschap wordt gedragen. Dit is geen utopie. Sinds Jezus de liefde van God belichaamd heeft en door de dood is heengebroken, kan de mensheid deze weg ten einde gaan. Hij heeft het mandatum van de liefde gelééfd.

*

Alleen de voeten van Jezus werden op die avond niet gewassen. Zij waren al gewassen. Maria droeg vers in haar geheugen, hoe zij Jezus nog geen week geleden met nardusbalsem had overstroomd, nadat zij zijn voeten had gewassen met haar tranen en ze met haar haren had afgedroogd. Nu geen balsem voor Jezus... Had zij hem niet horen zeggen: zij heeft reeds vooruit mijn lichaam gebalsemd voor de begrafenis? Maar o, weer zal zij op weg gaan om hem te balsemen - na de sabbat, voor dag en dauw...

Dan staat Jezus daar in het licht van zijn verrezen leven. Haar tranen zijn een waas voor haar ogen. Dan hoort zij haar naam 'Myriam'. Dat is zijn stem... 'Rabboni' roept zij. Zij mag delen in zijn verrijzenis en in zijn armen zijn gelijke zijn. Sinds die morgen zijn alle vrouwen geroepen op te staan.

Als wij op Witte Donderdag elkaars handen wassen, is dat een Ievens-ritueel. Wat wordt verzinnebeeld, gebeurt echt. Ik reik jou mijn handen, jij neemt ze in jouw handen. Alle onvermogen om lief te hebben, was jij uit mij weg. Jij reikt mij jouw handen, ik neem je handen aan. Ik dompel jouw handen in het levende water van de liefde.

Een nieuw gebod
geef ik jullie:
houdt van elkaar,
zoals ik van jullie
heb gehouden,
zo moeten jullie
van elkaar houden.
Hieraan zal het
te zien zijn
dat jullie
bij mij horen:
wanneer jullie
van elkaar houden' .

(Joh. 13, 34 - 35)

Beeld: Christ Strijbos

Tekst: Threes van Dijck
Jan Peijnenburg